

Спојанска комора на Македонија - Турција

MATTO SIRBİSTAN RAPORU -2016

Genel Bilgi

Resmi Adı	: Sırbistan Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	: Parlamenter Cumhuriyet
Resmi Dili	: Sırpça
Başkenti	: Belgrad
Etnik Gruplar	: %83Sırp, %4Macar, %2Boşnak, %2Roman
Yüzölçümü	: 88.361 km ²
Nüfusu	: 7,2 Milyon Kişi
Para Birimi	: Sırp Dinarı (RSD)
Para Birimi Paritesi	: 1 Euro=115,8 RSD, 1 TL = 37,6 RSD

Sırbistan – Türkiye Dış Ticareti

T.C. Ekonomi Bakanlığı verileriyle hazırlanmış olan aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, ülkemizin Sırbistan'la ticaretinde ülkemiz lehine bir denge söz konusudur. Öte yandan, 2009 yılında Sırbistan'a ihracatımızın önemli oranda düştüğü görülmektedir. Bunun başlıca nedeninin, gerek küresel kriz, gerekse de Avro bölgesi krizi nedenleriyle Sırbistan ekonomisinde alım gücünün düşmesi olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, 2010 Eylül ayında STA'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, ihracatımızda artış yeniden başlamış ve 2013 yılı itibariyle Sırbistan'a ihracatımız, bir önceki yıla göre % 15,7 artışla 440,6 milyon dolara, 2014 yılında ise bir önceki yıla göre % 15,0 artışla 506,7 milyon dolara yükselmiştir. 2015 yılında ise ihracatımız % 2,7 oranında azalışla 492,7 milyon dolar olarak gerçekleşmiş olup, Avro bazında bakıldığında 2015 yılında ihracatımız bir önceki yıla göre % 16,2 oranında artışla 443,9 milyon Avro olarak gerçekleşmiştir. STA'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Sırbistan'ın da Türkiye'ye ihracatında önemli oranda artış göze çarpmaktadır.

Tablo 1: Türkiye Sırbistan Dış Ticaret Verileri

TÜRKİYE-SIRBİSTAN DIŞ TİCARETİ								
Yıl	İhracat \$/ Bin	İhracat Değişim %	Genel İhracata Oranı %	İthalat \$/ Bin	İthalat Değişim %	Genel İthalata Oranı %	Hacim \$/ Bin	Denge \$/ Bin
2006	278,784		0,33	49,081		0,04	327,866	229,703
2007	475,096	70,4	0,44	70,703	44,1	0,04	545,800	404,393

2008	458,103	-3,6	0,35	61,705	-12,7	0,03	519,808	396,397
2009	306,470	-33,1	0,30	55,897	-9,4	0,04	362,367	250,574
2010	306,115	-0,1	0,27	109,524	95,9	0,06	415,638	196,591
2011	354,670	15,9	0,26	213,301	94,8	0,09	567,971	141,369
2012	380,869	7,4	0,25	205,538	-3,6	0,09	586,407	175,332
2013	440,650	15,7	0,29	251,957	22,6	0,10	692,607	188,693
2014	506,698	15,0	0,32	273,921	8,7	0,11	780,619	232,777
2015	492,670	-2,7	0,34	238,298	-13,0	0,12	730,969	254,372

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Aşağıdaki tablo, Sırbistan İstatistik Ofisi verilerinden faydalanılarak, ülkemizin Sırbistan'ın ithalatından aldığı payın değişim seyrini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. İncelenmesinden de görüleceği üzere, STA'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte, ülkemizin Sırbistan'ın ithalatından aldığı payda kayda değer bir artış gerçekleşmiştir. Bu artış ile birlikte, Türkiye, Sırbistan'ın en fazla ithalat yaptığı ülkeler içinde 2008-2009-2010 yıllarında 15. sırada iken, 2013 yılında 12. sıraya, 2014 yılında 8. sıraya ve 2015 yılında ise 7. sıraya yükselmiştir.

Tablo 2: Türkiye'nin Sırbistan'ın İthalatındaki Yeri

Yıllar İtibariyle Türkiye'nin Sırbistan'ın İthalatındaki Sıralaması ve Payı								
Yıl	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Değer (1000 USD)	441.419	290.800	322.832	405.143	439.144	530.882	589.747	579.092
Pay (%)	1,84	1,84	1,96	2,04	2,32	2,58	2,86	3,18
Sıralama	15	15	15	15	14	12	8	7

Kaynak: Sırbistan İstatistik Ofisi

Aşağıdaki tabloda, Türkiye'den Sırbistan'a ihracatı gerçekleştirilen 2015 yılı itibariyle ilk 10 ürün yer almaktadır.

Tablo 3: Türkiye'nin Sırbistan'a İhracatında İlk 10 ürün

Sıra	GTİP	ÜRÜN	2013	2014	2015	Oran (2015)
1	84	KAZANLAR, MAKİNALAR, MEKANİK CİHAZLAR VE ALETLER, NÜKLEER REAKTÖRLER, BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	53.300.822	48.665.674	47.988.124	9,7%
2	87	MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖRLER, BİSİKLETLER, MOTOSİKLETLER VE DİĞER KARA TAŞITLARI, BUNLARIN AKSAM, PARÇA, AKSESUARİ	34.738.939	36.440.782	46.979.015	9,5%
3	60	ÖRME EŞYA	48.102.038	47.685.813	42.664.680	8,7%

4	85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR, SES KAYDETME-VERME, TELEVİZYON GÖRÜNTÜ-SES KAYDETME-VERME CİHAZLARI,AKSAM-PARÇA-AKSESUARI	24.771.867	37.646.226	34.385.477	7,0%
5	39	PLASTİKLER VE MAMULLERİ	32.503.760	32.677.630	32.126.903	6,5%
6	52	PAMUK, PAMUK İPLİĞİ VE PAMUKLU MENSUCAT	18.789.706	32.009.129	26.039.750	5,3%
7	08	YENİLEN MEYVELER VE SERT KABUKLU MEYVELER	25.600.676	26.810.284	25.284.649	5,1%
8	76	ALÜMİNYUM VE ALÜMİNYUMDAN EŞYA	11.438.775	16.799.304	19.662.749	4,0%
9	59	EMDİRİLMİŞ, SIVANMIŞ, KAPLANMIŞ VEYA LAMİNE EDİLMİŞ DOKUNABİLİR MENSUCAT, DOKUNABİLİR MADDELERDEN TEKNİK EŞYA	14.251.814	17.418.541	18.119.416	3,7%
10	48	KAĞIT VE KARTON, KAĞIT HAMURUNDAN, KAĞITTAN VEYA KARTONDAN EŞYA	14.204.843	16.518.059	17.765.510	3,6%
Liste Toplam			277.703.240	312.671.442	311.016.273	
Genel Toplam			440.650.201	506.419.148	492.670.394	
Pay			63,0%	61,7%	63,1%	

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Aşağıdaki tabloda, Türkiye'nin Sırbistan'dan ithalat yaptığı 2015 yılı itibariyle ilk 10 ürün yer almaktadır.

Tablo 3: Türkiye'nin Sırbistan'a İhracatında İlk 10 ürün

Sıra	GTİP	ÜRÜN	2013	2014	2015	Oran (2015)
1	74	BAKIR VE BAKIRDAN EŞYA	8.575.380	44.833.322	45.494.735	19,1%
2	72	DEMİR VE ÇELİK	57.170.405	61.234.681	30.135.452	12,6%
3	10	HUBUBAT	8.041.739	28.563.195	26.892.882	11,3%
4	87	MOTORLU KARA TAŞITLARI, TRAKTÖRLER, BİSİKLETLER, MOTOSİKLETLER VE DİĞER KARA TAŞITLARI, BUNLARIN AKSAM, PARÇA, AKSESUARI	56.836.044	38.758.588	22.662.262	9,5%
5	40	KAUÇUK VE KAUÇUKTAN EŞYA	26.947.500	19.785.402	19.312.177	8,1%
6	39	PLASTİKLER VE	36.258.937	12.365.013	17.042.650	7,2%

		MAMULLERİ				
7	84	KAZANLAR, MAKİNALAR, MEKANİK CİHAZLAR VE ALETLER, NÜKLEER REAKTÖRLER, BUNLARIN AKSAM VE PARÇALARI	4.442.298	9.302.412	13.929.794	5,8%
8	76	ALÜMİNYUM VE ALÜMİNYUMDAN EŞYA	941.305	2.671.962	9.006.786	3,8%
9	71	KIYMETLİ VEYA YARI KIYMETLİ TAŞLAR, KIYMETLİ METALLER, İNCİLER, TAKLİT MÜCEVHERCİ EŞYASI, METAL PARALAR	3.075.685	7.890.052	7.063.661	3,0%
10	48	KAĞIT VE KARTON, KAĞIT HAMURUNDAN, KAĞITTAN VEYA KARTONDAN EŞYA	11.604.287	12.234.018	6.093.024	2,6%
Liste Toplam			213.893.580	237.638.645	197.633.423	
Genel Toplam			251.956.743	273.901.263	238.298.472	
Pay			84,9%	86,8%	82,9%	

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı

Sırbistan'daki Türk Yatırımları

Sırbistan'da herhangi bir faaliyette bulunan Türk firmalarının sayısı son zamanlarda artış göstermiştir. Müşavirliğimiz saha çalışmalarına göre, 2013 yılı itibariyle 35-40 olan Türk firması sayısı, hâlihazırda 80-90'a ulaşmıştır. Bu sayının 2016 yılında artması beklenmektedir.

Sırbistan'daki Türk firmaları özellikle tekstil ve konfeksiyon, bankacılık, PVC kapı ve pencere, turizm hizmetleri, mağazacılık sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Bu firmalar arasında Sırbistan'da üretim ve imalat yapan firmalarımız da bulunmaktadır (konfeksiyon, kereste ve PVC kapı pencere).

Türkiye'nin Sırbistan'daki yatırım miktarına bakıldığında, T.C. Merkez Bankası verilerine göre yatırım stokumuz 2015 yılı itibariyle yaklaşık 60 milyon dolardır. Firma beyanlarına bakılarak yapılan Müşavirliğimiz saha araştırmaları ise, 2015 yılı itibariyle yatırım stokumuzun 50 milyon dolar civarında olduğunu göstermektedir.

Sırbistan'da bulunan önemli Türk Firmaları

Sırbistan'da bulunan önemli Türk firmaları aşağıda sıralanmaktadır:

JEANCI Tekstil: Firmamız, Sırbistan'ın Leskovac şehrinde 2010 yılında yatırım yapmış olup, Sırbistan'da adı geçen yatırımlar arasında yerini almıştır. Bahse konu yatırım kapsamında, hazır giyim üretilmekte ve Sırbistan'dan diğer ülkelere, özellikle de İtalya'ya ihraç edilmektedir. Yıllık ihracat değeri 2014 yılında 10 milyon Avro'yu aşmış bulunmaktadır. Yatırım halihazırda 6 milyon Avro değerini aşmış olup, 1000'den fazla istihdam sağlamaktadır. Öte yandan firma, Sırbistan'daki yatırımını genişletme girişimlerinde bulunmuş ve Krupanj şehrinde de bir üretim tesisi açarak 150 kişi istihdam etmiştir.

İKRE: Firmamız, Belgrad-Niş otobanı üstünde bir yatırım girişimi başlatmış olup, bahse konu yatırımın bitmesi halinde, TIR Parkı, Restoran, Otel, AVM ve Dinlenme Tesisi işlevi görecektir. Bilindiği üzere, yılda ortalama 110.000 TIR'ımız ile 1.500.000 – 2.000.000 vatandaşımız bu yolu kullanmaktadır. Bu itibarla, böyle kapsamlı bir tesisin bahse konu Otoban üzerinde kurulması ve hizmet vermesi son derece elzemdir. Halihazırda tesisin otel, restoran ve park kısmı hizmet vermektedir. Proje tamamlandığında yaklaşık 7 milyon Avro'lu yatırım düzeyine ulaşılmış olacak ve 150 kişiye istihdam sağlayacaktır.

HALKBANK: Halkbank, 2012 yılı sonunda Belgrad'da Temsilcilik Ofisi açarak, Sırbistan'da bankacılık sektöründe yer almaya dönük araştırma çalışmasına girmiş, bu çalışmalar sonucunda, 2013 yılı sonunda Sırbistan'da bir banka satın almaya karar vermiştir. Bu kapsamda, özelleştirme kapsamında olan "Cacanska Banka"nın Halkbankası tarafından satın alınmasına ilişkin sözleşme, 20 Mart 2015 tarihinde imzalanmış ve 2015 yılında Halkbankası Sırbistan'da bankacılık faaliyetlerine başlamıştır.

BEKO: Firma, Beko markasının Sırbistan' Bosna Hersek, Makedonya ve Karadağ'daki operasyonlarını yürütmek üzere 2015 yılında Belgrad'da merkezli bir ofis açmıştır.

TEKLAS KAUCUK: Oto yan sanayi sektöründe faaliyet gösteren firmamız, Sırbistan'ın Valadicin Han şehrinde bir üretim tesisi kurmak üzere girişimde bulunmuş ve 2015 yılında Sırbistan Hükümetiyle yatırım teşvik sözleşmesi imzalamıştır. Henüz üretime geçilmemiş olup, yatırım gerçekleşme aşamasındadır. Nihai aşamada 400 istihdama ulaşması ve 2016 yılında üretime geçmesi beklenmektedir.

ASTER TEKSTİL: Firmamız, 2015 yılı sonunda Sırbistan'ın Niş şehrinde üretim yapmak üzere yatırım kararı almıştır. Halihazırda gerçekleşme aşamasında bulunan yatırımın 2016 yılında üretime geçmesi ve nihai aşamada 2000 istihdam sağlaması beklenmektedir.

MERSER TRADE: Firma kereste sektöründe faaliyet göstermekte olup, 2015 yılında Sırbistan/Priboj'da bir üretim tesisi kurmuştur. Bununla birlikte firma, Sırbistan'daki

yatırımını genişletmeyi planlamaktadır. Nihai aşamada yatırımın 5 milyon avroya ulaşması ve 150 kişiye istihdam sağlaması beklenmektedir.

KOTON MAGAZACILIK: Hazır giyim sektöründe faaliyet gösteren firmanın Sırbistan'da 4 mağazası bulunmaktadır.

LC WAIKIKI: Hazır giyim sektöründe faaliyet gösteren firmanın Sırbistan'da halihazırda 2 mağazası bulunmakta olup, nihai aşamada Sırbistan'da 10'un üstünde mağaza açması beklenmektedir. Sırbistan'da mağazacılık faaliyetlerine 2015 yılında başlamıştır.

SARTEN AMBALAJ: Firma, Sırbistan, Karadağ ve Bosna Hersek'e satış ve dağıtımlarını Sırbistan/Paracin'de bulunan biriminden gerçekleştirmektedir.

Yukarıda sayılan firmalar dışında da, özellikle Tekstil, İnşaat, Turizm ve Gıda sektörlerinde Sırbistan'da yatırım yapmayı planlayan firmalarımız mevcuttur.

Türk Firmaları Tarafından Sağlanan İstihdam

Sırbistan'da Türk firmaları tarafından sağlanan istihdama ilişkin olarak Müşavirliğimiz kayıtlarında kesin bilgi olmamakla beraber, firma beyanlarına dayanılarak yapılan Müşavirliğimiz saha çalışmalarında firmalarımızın Sırbistan'da halihazırda 2000 – 2500 istihdam sağladığı, süren yatırımların tamamlanması durumunda da 5000 – 6000 civarında istihdam sayısına ulaşılacağı tahmin edilmektedir.

Karşılaşılan Sorunlar

Firmalarımız Sırbistan'da iş yaparken sistematik bir sorunla karşılaşmamaktadır. Bununla birlikte, karşılaşılan bir kısım sorunlar aşağıda özetlenmektedir.

Ödeme Sorunları: Sırp firmalarıyla ticaret yapan veya Sırbistan'da iş yapan firmalarımızın Müşavirliğimize en çok başvurdukları sorundur. Firmalarımız, mal satışını yaptıktan sonra ödeme alamadıkları, bazen alıcı firmaya ulaşamadıkları, yaptıkları girişimlerin sonuçsuz kaldığı şikayetleriyle Müşavirliğimize başvurmaktadır. Ayrıca bir kısım alıcı firmaların, mal alımı gerçekleştikten sonra ortadan kayboldukları ve bir daha kendilerine ulaşamadığı durumlarla karşılaşabilmektedir. Sorun esasen, ticarete akreditifsiz çalışmaktan kaynaklanmakta, bu nedenle firmalarımıza akreditifle çalışmalarını tavsiye edilmektedir. Ayrıca, alacak sorunlarında firmalarımıza avukatlar aracılığıyla hukuki süreç başlatmaları tavsiye edilmekte, gereken durumlarda Sırp avukatlarla bağlantıları kurulmaktadır.

Bürokratik Süreçlerin Yavaş İşlemesi, Öngörülebilirlik ve Şeffaflığın Yetersizliği: Firmalarımız Sırbistan'da iş yaparken, özellikle bürokratik işlemlerin yavaş işlemesinden şikayetçi olmaktadır. Ayrıca, bir sorunla karşılaştıklarında muhatap bulunamaması, sorulan sorulara cevap alınamaması gibi şikayetler sıklıkla Müşavirliğimize iletilmektedir. Buna ilaveten, Sırbistan'da yatırım yapan ve yatırım yapmayı planlayan firmalarımız da aynı sorunlarla karşılaşmakta, başvurdukları

makamlardan yeterli düzeyde bilgi alamamakta veya geç bilgi almaktadır. Ayrıca şeffaflığın yeterli düzeyde olmaması da şikayet edilen konular arasındadır.

Devlet Kurumları arasında yetki çakışması: Sırbistan'da gıda ve tarım ürünleri güvenlik denetimlerinde farklı kurumlar arasında yetki karmaşasıyla karşılaşabilmektedir. Esasen 2009'da kabul edilen Gıda Güvenliği Kanunu ile 2011'de kabul edilen Genel Kullanım Ürünlerinin Sağlık Güvenliği Kanunu, denetim konusunda yetkiyi iki Bakanlığa vermiştir. Bu kapsamda, Tarım ve Çevre Koruma Bakanlığı'nın veteriner ve tarımsal denetimi kapsayan bitki sağlığı denetimi (phyto-sanitary inspection) kapsamında gıda ve hayvan besininin imalat, işleme, ticaret, ithalat, transit ve ihracatının denetimi yetkisi bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın sağlık denetimi (sanitary inspection) kapsamında ise; yeni gıdalar, bir kısım bebek gıdaları, insan tüketimine yönelik tuz, enzimler, hayvansal olmayan gıda müstahzarları ve içme suyu da dâhil olmak üzere birçok gıdanın denetimi yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte, iki Bakanlığın aynı firmalara aynı kapsamlı denetimlerde buldukları durumlarla karşılaşmaktadır. Bir diğer sorun ise, bu denetimlerin yapılması için yeterli kalifiye insan olmamasıdır. Ayrıca, firmaların bilgi almak için kime başvuracakları konusunda ve doğru bilgiye ulaşmaları konusunda da problemler bulunmaktadır. Öte yandan, sınır kontrolleri de öngörülebilen ve tekdüze değildir. Örneğin; her bir ithalatta farklı oranda örnek alınıp inceleme yapılabilmekte, analiz masrafları her defasında farklılaşabilmekte, aynı durum karşısında firmalara farklı yetkililerce farklı cevaplar verebilmektedir.

Bankacılık İşlemleri: Sırbistan bankacılık mevzuatı kapsamında uluslararası para transferlerinde kur farklarından dolayı firmalar bir kısım ek giderlerle karşı karşıya kalmaktadır.

Sırbistan Hükümetinin Ön Plana Çıkardığı Sektörler

Halihazırdaki Sırbistan Hükümeti, ülkenin en önemli ekonomik sorunlarından biri olan işsizliğin ve diğer bir sorun olan düşük büyümenin giderilmesinde yabancı yatırımları teşvik etmektedir. Bu kapsamda ön plan çıkan sektörler arasında, tarım ve gıda işleme, enerji, turizm bulunmaktadır.

Özelleştirme

Sırbistan'da yeni Özelleştirme Kanunu 02 Ağustos 2014 tarihinde Sırbistan Parlamentosunda kabul edilmiş ve 13 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamında, Sırbistan Özelleştirme Aşansı tarafından, ilgilenen firmaların beyanlarını sunmalarını teminen 15 Ağustos 2014 tarihinde davet duyurusu yapılmıştır. Özelleştirme kapsamında olan 502 şirket bulunmaktadır.

Özelleştirme sürecinde ilk olarak ilgilenen firmalar, ilgilendikleri özelleştirme projesine ilişkin niyet beyanlarını Sırbistan Özelleştirme Ajansı'na sunmakta, bu beyanlar alındıktan sonra Sırbistan Ekonomi Bakanlığı'na iletilmekte ve adı geçen Bakanlık özelleştirmenin hangi şekilde yapılacağı konusunda karar vermekte, ardından da ihaleye çıkılmaktadır.

Öte yandan, Sırbistan'daki özelleştirme sürecinin beklenen başarıyı tam olarak sağlayamadığı görülmektedir. Bunun başlıca nedenleri olarak, özelleştirilecek işletmelerin borç yükleri, işçi sayılarının yüksek olması ve tesis durumlarının eski olması gibi faktörler sıralanabilir.

Özelleştirme süreci ile ilgilenen bir kısım Türk firmaları olmakla birlikte, henüz yeterince ilgi gösterilmediği müşahade edilmektedir.

Sırbistan – yatırım destinasyonu

GENEL GÖRÜŞLER

Sırbistan değişim sürecinde bulunan ve birçok seçim süreciyle duraksayan oysa şu aşamada reformları yapılan pazar ekonomisi var (bu esnada 24 Nisan 2016 yılı için erken seçim hazırlıkları var). Şimdiki eğilimler daha büyük finansal sorumluluk ve devlet şirketleri, finansal sektör ve kamu sektörün elverişliği alanında reformlara işaret ediyor.

Genel olarak, Ülkenin özellikleri: yüksek işsizlik (17,9% , 2015 yılında.) ve yeni iş yerlerin oluşturulması gereği; yüksek hükümet maaş harcamaları; emekli maaşları, sağlık ve sosyal sigorta; hükümetin yeni borçlanmalarında artış; kamu ve özel borçlar artışı; yeni yabancı yatırımların teşfiği; UPF programsal sorumlulukların iadesi (kamu şirketler, adminitrasyonda reformlar), Diğer ciddi uzunvadeli özellikler yargı sisteminin elverişsizliği, yüksek düzeyde rüşfet, nüfus yaşlanması ve göçü. Sırbistan pek çok önemsenecek seviyede olmazsa da ekonomi büyüme bakımından övünebilir (EBARD tahmini 2016 yılı için 1,8%), jeostratejik konum, genelde pahalı olmayan ve yetenekli iş gücü ve AB, CEFTA 2006 ülkeleriyle serbest ticaretin yapılması (Sırbistan, Bosna Hersek, Kosova, Makedonya, Karadağ, Arnavutluk ve Moldavya), Türkiye, Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan. Sırbistan ihracatı 55% AB'ne 33% CEFTA ülkelerine yöneliktir. AB üyelik adaylığı ve müzakerelerin başlamasının duyurulması net AB perspektivini tasdik ediyor. İhracat bundan böyle de büyümenin esas etkenini oluşturmaya devam edecek ve yabancı ve yerli yatırımlar tarafınca desteklenecek. Yatırım örnekleri FIAT, Çin atırımı, Smederevo Demirdöküm fabrika alımı ve başka). World Economic Forum's Global Competitiveness Report (GCR) 2016 göre, 140 ülkeden, Sırbistan kumulativ bütün kriterilere göre 94. yerdedir. İş İnovasyonluğu ve sofistliğine ilişkin ise 125 yerdedir.

Ocak 2014 yılı, Sırbistan Kosova ile başarılı müzakereleri ardından, AB üyelik konusunda görüşmeleri başlattı. Şubat 2015 yılı hükümet UPF ile 1.3 milyar CAD\$ değerinde üç yıllık stand by stand aranjmanını imzaladı. Sözleşmenin gerçekleşmesi amacıyla Hükümet sınırlayıcı fiskal önlem ve politikalar onayladı, bunlardan bazıları kamu sektörde maaşların sınırlanması, kamu idarede va kamu şirketlerinde çalışanlar sayısının azalması vb. Bu etkinlikler ülkenin yeni doğrudan yabancı yatırımları celbetme konusunda olanaklar yaratıyor, özellikle de ülke yasalarını ve

standartlarını AB yasalarıyla uyumu sağlama yönünde derin süreç başlatmıştır v ebu şekilde iş iklimi de bir hayli iyileşmektedir.

Sırbistanda girişimcilik inisiyatifi gerektiği kadar gelişmemiştir ve genel ekonomi büyümesinde gereken etkisi yoktur. Dolayısıyla hükümet 2016yılını Girişimcilik yılı ilan etti ve 16 milyar dinar değerinde küçük ve orta ölçekli şirketlere destek konusunda 33 program hazırladı (yaklaşık 333 mil. eur) bu tutardan 4,4 milyar denarı şirketler iadesiz olarak kullanabilecek (yaklaşık 37 mil.eur). Programlardan biri şirketlere donatım tedariki konusunda destek sunmaktır ve bu program donatımın değerinden 20% subvansiyon öngörüyor. Küçük ve orta ölçekli şirketler için iş olanaklarının düzelmesi için 40 düzenleme belgesinin değişimi üzerinde çalışılacaktır. Toplam Ekonomi operatörlerin 98% oluşturan küçük ve orta ölçekli şirketlere gösterilen ilgiden madda, geçenlerde iktisat bakanı Hükümetin büyük şirketleri de destekleyeceğini duyurdu. Kalıcı gelişimin lokomotivi olarak büyük şirketlere ve ülkede yatırım yapacak yabancı şirketlere de Sırbistan hükümetinin destek sunacağı belirtildi.

Sırbşstanda 2000 yılından bugüne kadar 24 milyar euro değerinde doğrudan yabancı yatırımlar giriş yapmıştır. Son beş yılda, ortalama olarak Sırbistan'a yılda yaklaşık 800 mil euro giriş var. EBRD 2015 yılına kadar 200 ün üzerinde projeye 4 milyar euroluk yatırım yapmıştır. 2015 yılında 25 projeye 478 mil euro yatırmıştır. EBRD Sırbistanda en büyük yatırımcıdır.

Sektörel açıdan, ortalama olarak yabancı yatırımların kapsama oranı: Finansal sektörde 17,4%, telekomunikasyon 16,4%, gıda, içecekler ve tarım 12%, Ticaret 8,8%, otomobil sanayisi 8,6%, petrol ve gaz 6,7%, , taşınmazlar 5,4%, tütün 47%, İnşaat 3,8%, 3,4 eczacılık sanayisi.

İtalya yatırımları 16,2% kapsamıştır, Almanya 13,4%,Austurya 12,3%,Slovenya 10,3%, Fransa 5,3%, ABD 5,3%, Yunanistan 5,0%, İsrail 3,1%, İsviçre 2,8%, Hırvatistan 2,8%. Türkiye yaklaşık 50 mil. Euro yatırmıştır. Tğrkiye'den son iki yatırım bu yıl AB pazarına yönelik ünlü markalardan gömlek üretimine join-venture adalıdır.yatırım Türkiye Şirketi MİNTEİ ve Loznitsa yerel şirket yatırımı olmakla 2,5 milyon euro değerindedir ve 250 kişiye istihdam sağlıyor. İkinci yatırım Teklas avtomotiv olmakla oto parçaların aksamalarının üretimine yatırım yapmaktadır ve bunu yerli Vladiçin Han şirketiyle ortaklaşa yapmaktadırlar. Yatırımın Tğrk payı 11,3 mil. Eurodur ve devlet 4,7 mil. Euro ubvansiyon verdi. Fabrika işe 100 çalışanla başladı ve 2018 yılına kadar 1200 kişiye istihdam sağlamayı planlıyor. Teklas avtomotiv genel müdürü Sırbistana yatırım yapma kararının elverişli iş ortamı, nitelikli iş gücü, rekabetli harcamalar ve hükümetin destek önlem ve subvansiyonlardan hareketle alındığını açıkladı.

Sırbistan Cumhuriyeti'nde Kar vergisi 15%; KDV 20%; Gelir vergisi 10%. Azgari ücret 171 eurodur, üretimde ortalama maaş 300 eurodur, kamu idarede ortalama

maaş 550 eurodur. Elektrik fiyatı 0,06 euro, gaz 0,42 euro m3, su 0,6 – 1,3 euro m3, ortalama iş alanı kiralama fiyatı m2 başına 3-5 eurodur m2. (2015).

Yatırım Teşvikleri

Sırbistan yabancı yatırımlar Yasası, yatırım çerçevesini oluşturuyor: Yabancı yatırımcıların milli tretmanı var, kar payı/temettü transferine serbest, kamulaştırmadan korunma garanti ediliyor, sermaye malı sayılan donatımın ithalinde gümrük muafiyeti var. Yabancı yatırımlar için, yatırımın miktarına bağlı olarak, eski iş yerlerin korunması ve yeni iş yerlerin açılması, yatırımın yapıldığı bölgenin ekonomik gelişmişliğine bağlı olarak devletin belirlediği farklı subvansiyonlar var.

Yasal reformlara ilişki Yeni İş İlişkisi Yasası geçerlidir ve Yeni Planlama ve İnşaat yasası yürürlüktedir. Ocak 2016 yılından inşaat ruhsatları elektronik yoldan veriliyor. Ruhsatın verilme süresi 28 gündür ve bu ruhsatları belediyeler veriyor. Özelleştirilmeyen yaklaşık 500 devlet şirketi 1 Mayıs 2016 y. tarihinden itibaren iflas etmiş ilan edilecekler ve bu şekilde pazara sunulacaklar, bu ise kuruculara bağlı olacak.

Hükümet stratejik çıkar olarak 11 şirket ilan etti ve onlar 28.05.2016 tarihinden zorunlu tahsisten korunacaklar. O şirketler şunlardır:

- Fap korporacija AD, Priboy Nakliye araçlar üretimi
- HIP Petrohemija AD, Pančevo,
- PKB korporacija AD, Padinska skela,
- PEU Resavica JP, Resavica,
- Yumco AD, Vranje,
- Trayal korporacija AD, Kruševac,
- Galenika AD, Beograd,
- Politika AD, Beograd,
- Ikarbus AD Beograd,
- RTB Bor grupa DOO, Bor,
- Holding kablovi AD, Jagodina.

Bu aşamada devlet arazilerinin uzunvadeli kiralınmasını sağlayacak düzenlemenin değişimi üzerinde çalışmalar yapılıyor. Başarılı gerçekleşen reformlar, celbedici yatırım alanları oluşturacak , özellikle de tarım alanında, İKT (Telekomun özelleştirilmesi gerekiyor), madencilik ve transport ve enerjide büyük altyapı projeleri.

Altyapı

Sırbistan Cumhuriyeti'nde altyapı öncülükleri:

Pan-Avrupa Koridoru 10 revitalizasyonu ve inşaatı, Timisoara, Romanya'yı Bar'da karadağ ile bağlayacak gayri resmi Koridor 11 gibi adlandırılan otoban ve demiryolu inşaatı. AB bu koridorların bölgenin kara ve demiryolunun esas bağlantısını oluşturacağı ve doğrudan gelişimine katkı sağlayacağı görüşündedir. Bunun için Batı Balkan bölgesinde yol altyapısının gelişimi için 1,1 milyar ABD\$ ayırt edildiği

duyuruldu, AB adaylık öncesi fon enstrümanı (İPA) 110 mil. ABD \$ grant dahil. Çin'in yollar ve köprüler inşa eden Korporasyonu Shandong Hi-Speed Group, Koridor 11 kimi bölümlerinin inşaatı ve yönetimi konusunda ilgi gösterdi. Sırbistan Cumhuriyeti hükümeti yeni üç köprünün inşa edilmesi planıyla, onlardan iki köprü Belgrad çevreyolu projesinin bölümünü teşkil ediyorlar. Onlar European Investment Bank harcanmamış gereçlerden finanse edilecektir, kredi olarak, 35 milyon ABD \$ değerinde. European Üçüncü köprü Obrenovetse yakın, koridor 11 yolu bünyesinde, ruhsat yoluyla inşa edilecek. Niş-Priştine-Draç otobanı için EBORD desteğiyle fizibiliti çalışma yapılıyor.

Sırbistan bütün sekiz askeri havaalanını komersiyel hava uçuş pistine dönüştürmeyi planlıyor.

Basen kapsamında, Sava ve Tuna nehirleri, Hükümet genellikle yaşam ortamıyla bağlantılı ve yapıların zaruri kaldırılmasına bağlı, su yollarına 550 mil. ABD \$ yatırım yapmayı planlıyor. Çin yatırımcıları nehir liman ve etraf yapıların inşaatı için ilgi gösterdiler. Zira Tuna Bölgesi Projesi AB projesidir ve aynısına yaklaşık 100 milyon nüfuslu 19 ülke dahil olmakla, ekonomilerinin güçlenmesini sağlamalıdır. Tuna yol koridoru, ipek yolu koridorunun bir kolu olmakla Uzak Doğu ve Merkez Asya ekonomileriyle bağlantıyı kurması açısından çok önemlidir.

Çin yatırımcıları Belgrad-Budapeste hızlı demiryolunun inşaatına da ilgi gösterdiler. Sırbistan Demiryolu Kamu Şirketi, altyapı gelişimi ve 1.2 milyar ABD değerinde demiryolu taşıma parkınon gelecek 3 yıl içerisinde alımı projesinin taşıyıcısı olmayı planlıyor. Bu projelerden bazıları Rusya, Çek Cumhuriyeti ve Uluslararası Para Enstitülerinden kredilerle finanse edilmektedir.

Sırbistan Hükümeti ve Belgrad şehri, Birleşmiş Arap Emirlikleriyle işbirliğinde Belgrad Suda projesini başlattılar. Eagle Hills ortağından 3.5 milyar ABD \$ yatırması ve 1.8 milyon m2 iş ve konut alanı yanısıra kültür amaçlı alan ile ticarete ayrılan alanın inşaatı planlanıyor.

Kamu özel ortaklığın gelişimi amacıyla, özellikle altyapı alanındayatırımların gelişimi için Sırbistan Parlamentosu Özel Kamu Ortaklık ve Kullanım Lisanslar Yasasını onayladı (2011). Yatırımcıları teşvik etme ve bankaların Sırbistan'da altyapı projelerini finanse etmeleri için, Yasa yerel idarenin kendi alanında, merkezi idarenin desteği olmadan yasanın uygulanmasını sağlıyor. Kullanım Lisansları maksimum 50 yıl sürebilir.

Komunel Hizmetler Yasası da getirilmiştir ve özel kamu ortaklığın gelişimini ve yeterince gelişmemiş sektörlerde dahası atık sular idaresi, kanalizasyon sistemleri, sular ve atıklar alanında yatırımların teşfiğini sağlıyor.

Tarım

Tarım sektörü Sırbistan'ın GSYH 9.1% katılıyor (2014), AB ile kıyaslığında katılımı 2%'dir. Tarımcılık kırsal Sırbistan'ın gelişiminin teşfiğini oluşturuyor çünkü ülkenin iş gücünün 21% istihdam ediyor. Toplam Sırbistan toprağının yaklaşık 70% tarım arazisioğuşturuyor, kalan 30% orman altında bulunuyor. Sırbistan'da tarım arazisinin yüzölçümü 5.734.000 ha olmakla bunların 71% işlek verimli topraktır kalan 29% otlaktır. İşlek toprağın iki çeyreği yılda 200 gün kültürlerin yetişmesinin mümkün olduğu bölgelere dağıtılmıştır.

Sırbistan'da Ana tarım ihracat ürünleri mısır, şeker, buzlu ahududu, buğday ve ayçiçeği yağıdır. Ana tarım gıda ithal ürünleri 2014 yılında kahve, sigara, soya, muz, sebze ve balıktır. Büyük tarım sistemleri ve yapıları özelleştirme sürecindedir. Tarım üretimne (et, meyve ve sebze) yatırım, ayınlarının işletilmesi ve organik gıda üretimi yatırımcılar için teşfik oluşturuyor.

Hükümet Sırbistan Cumhuriyeti 2014 – 2024 dönemine ait tarım ve kırsal kesim gelişimi stratejisini onaylamıştır. Stratejik amaçlar, teknolojik gelişimin gerilemesini azaltma ve iklim değışikliğine uyum; tarım ve gıda sektöründe gıda zincirlerinin elverişliliğini ve rekabetini artırma; tarımcılar ve diğere mütahitler için istikrarlı gelir ve iş ortamını sağlama; kalıcı gelişim için ekonomik, ekolojik ve sosyal bütünlüğün sağlanması; Dünya Ticaret Örgütü ve AB bütünlüşme sürecine dahil edilmeden kaynaklı taleplere yanıt verme hazırlığı.

Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti 2016 yılında tarımın gelişimine destek veriyor dahası üretim, işletme ve ihracata ait 24 mil. Euro subvansiyon veriyor. Subvansiyonlar doğrudan ödemelerle, kırsal kesimin gelişimini teşfik önlemleri ve kredi desteğıyle gerçekleşiyorlar. İlaveten teşfikler Voyvodina ve diğere bölge-belediyeler temin ediyor.

Gücel önlemlerden biri de Sırbistan Cumhuriyeti Tarım ve Yaşamı Ortamını Koruma Bakanlığı önlemi, 08.04.2016 y. tarihinde tanıtıldı-subvansiyonlu krediler, yıllık düzeyde 3% sabit faizli dinar olarak onaylanan ve ödenen bir yıl greys dönemi olup bir yılda üç yıllık süre ile verilmektedir. Krediler hayvancılığın, meyvecilik, bağcılık, çiçekçiliğın gelişimine adalı olmakla tarım mekanizasyonu ve donatımının alımına da adalıdır. Bu sözleşmelerin gerçekleşmesi için Bakanlık şu bankalarla işbirliği anlaşması imzaladı: Komertsiyalna Banka, Pro-Credit banka, CreditAgricole, Hypo-Alpe-Adria banka, Banca Intesa, Sberbanka, AIK, NLB, UniCredit banka, OTP ve sigorta şirketleri: Dunav sigorta, Generali osiguranje, DDOR, Triglav Sigorta ve Globus Sigorta.

Sırbistan Cumhuriyeti Tarım ve Yaşamı Ortamını Koruma Bakanlığı bildirimine göre, 14.04.2016), CEFC Çin Şirketi, et, süt, süt ürünleri, meyve ve sebze alanlarında bakanlıkla olası yatırımlar konusunda görüşmeler başlattı, bu ürünlere Çin pazarında talebin artığı belirtildi. CEFC dana, sığır, keçi ve domuz eti üretim

potansiyel ve kapasitelerine özelliği gösterdi. Zira geçenlerde Sırbistan Cumhuriyeti ve Çin Cumhuriyeti arasında dondurulmuş kuzu ve sığır etinin ihracatına ait protokol imzalandı.

Telekomunikasyon

Sırbistan GSYH Telekom sektörünün katılımı 5.5%. Telekomunikasyon sektörünün tüm alanlarında gerekli bütün koşullar yaratılmıştır ve rekabetin artırılmasıyla operatör sayısı da artırılabilir ve daha kaliteli hizmet sunabilirler. Elektronik Telekomunikasyon Ajansı (PATEЛ) göre, 2013 yılında internet kullananların sayısı 5.7 mil. ulaştı penetrasyon oranı 79.25%. İnternet vasıtasıyla sabit ve cep telefon kullanımı süregelen artış kaydediyor. Sırbistan telekomunikasyon pazarını 1.01.2014.y liberalleştirmiştir ve bu genellikle sabit telefona yansımıştır. Liberalizasyon şirketlere ve kablo operatörlerine, gereken altyapıya sahip olmaları durumunda RATEL uyumlu sabit telefon hatında da hizmetler sunulabilir. Sırbistan'da cep telefon pazarı 2014 yılı 2.6 milyar ABD \$ değerindeydi. Bu alanda yatırımlar 300 mil ABD \$ altındadır. Toplam kullanıcı sayısı 2014 yılı 10.5 milyon üzerindedir, penetrasyon 130 olarak değerlendirilmiştir.

Enerji üretimi ve dağıtımı

Sırbistan'da elektrik enerjisinin yaklaşık 62% yerli kaynaklı lignit yakımından termoelektrik santrallerinden elde ediliyor. Sınırlı termoelektrik santrallerin bakımı sınırlı enerji verimiyle yansıyor, öyleki bu yapıların rehabilitasyonu zaruridir. Mevcut elektrik santralleri ellili yıllarda Amerika Birleşik Devletleri teknolojisine dayanarak kuruldu. Sırbistanda merkezi ısıtma projeleri öngörülüyor. Yeni enerji yasasıyla EBRD kredi desteğiyle, yenilenebilir enerji alanında büyük yatırım potansiyelleri yaratılıyor. Parlamento Çin Eksport-İmport Bankasından kredinin alımını onayladı, kredi TE-KO Kostolats termo elektrik santrali tesisi ve kömür maden ocağının ilk aşama çağdaşlaşmasına aittir. The China National Machinery & Equipment Import & Export Corporation Şirketi, Sırp şirketleriyle birlikte Kostalats çağdaşlaştırılması işini yapacak. Hükümet, Sırbistan-Bulgaristan doğalgaz interkonektör bünyesi için AB'nin İPA fonlarından ilave gereçler sunacağını beklemekte. İki ülke arası 2012 yılında Niş-Dimitrovgrad-Sofya güzergahında 180 kilometre dopalgaz boru hatının inşaatına ait ikili işbirliği anlaşması imzalanmıştı. Proje maliyeti 120 milyon ABD doları değerindedir.

Serbest Bölgeler

Sırbistan Cumhuriyeti genellikle Koridor 10 ve Tuna(ek) nehri boyunca yerleşen 14 serbest bölgeye sahiptir, amaç yabancı yatırımcıları ve istihdamı teşvik etmektir. Serbest bölge idaresi devlettedir. 2013 yılı Serbest Bölgelerin cirosu yaklaşık 4 milyar euro olmakla 2012 yılına kıyasen 30% artış kaydedilmiştir. Bölgelerde 220 şirket çalışıyor ve 18000 işçi istihdam edilmiştir ve Sırbistan'ın 2013 yılı toplam ihracatının

beşte birini oluşturuyor. Günden güne yerli hammadde kullanımında artış gözleniyor ve 2013 yılı 2012 yılına kıyasen bu artış 260% dolayındaydı.

Bilgi kaynağı: Ekonomi Bakanlığı, Sırbistan Cumhuriyeti Tarım ve Yaşamı Ortamını Koruma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Sırbistan İktisat Odası , UPF,Dünya Bankası, EBRD ve TSIA.

Serbia Investment and Export Promotion Agency

Tax Incentives

Corporate Profit Tax

- 10-year tax holiday for investments over €8.5 milion, 100 new jobs;

Reduced Salary Load

New employment entitles employers to a sizable relief of taxes and contributions paid on net salary from the moment of employment until June 30, 2016.

- 1-9 new jobs: 65% reduction;
- 10-99 new jobs: 70% reduction;
- 100+ new jobs: 75% reduction;

This reduces the total salary load to very competitive 20%*.

*an estimate for an average salary in Serbia.

PRESENTATION RIGHTS RESERVED. COPYRIGHT SIEPA, YEAR 2015.

Financial Incentives

LEVEL OF FUNDS WHICH MAY BE AWARDED FOR INVESTMENT PROJECTS

* Eligible investment costs are investments in fixed assets, or costs of 2-year gross salaries for new jobs after the implementation of the investment project.

Financial Incentives

LEVEL OF DEVELOPMENT OF LOCAL ECONOMY	MINIMUM NUMBER OF NEW JOBS CREATED	MINIMUM LEVEL OF INVESTMENT	LEVEL OF INCENTIVES		
			2-year gross salaries costs as a base	Addition to the investment in fixed assets	Addition for the labor intensive projects
I	100	1,000,000	20% max 3,000€	+ 10%	* 200 - 500 employees + 10% of the 2-year gross salaries costs
II	80	1,000,000	25% max 4,000€	+ 15%	
III	60	500,000	30% max 5,000€	+ 20%	* 500 - 1,000 employees + 15% of the 2-year gross salaries costs
IV	40	250,000	35% max 6,000€	+ 25%	
Devastated regions	40	250,000	40% max 7,000€	+ 30%	* over 1,000 employees + 20% of the 2-year gross salaries costs
Investment projects in services sector	20	150,000			

Free Trade Zones

Operation within designated free zones is VAT-free and entitles to a tax return for exported goods.

